บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของระบบห้องสมุดอัตโนมัติต่อการทำงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคในด้าน คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง ได้แก่ ประสบการณ์ที่จำเป็นในการทำงาน และทักษะและความรู้ต่าง ๆ บทบาทในการให้บริการงานที่รับผิดชอบ และความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งผลการวิจัยคาดว่าจะเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรห้องสมุดให้เหมาะสมกับการทำงานในระบบห้องสมุดอัตโนมัติต่อไป

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บและรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในเรื่องเกี่ยวกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ และผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากการนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ในการดำเนินงานของห้องสมุด ทั้งจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

2. สำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารและการสัมภาษณ์บรรณารักษ์เกี่ยวกับการนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ในการดำเนินงานของห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค

3. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ บรรณารักษ์ทุกคนซึ่งปฏิบัติงานในหอสมุดกลาง และห้องสมุดคณะของมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคซึ่งนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ในการดำเนินงานของห้องสมุด จำนวน 11 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยนเรศวร และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ยกเว้นมหาวิทยาลัยทักษิณ เนื่องจากในขณะทำการวิจัย มหาวิทยาลัยทักษิณยังไม่ได้นำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ในการดำเนินงานของห้องสมุด รวมจำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 170 คน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม

ทางโทรศัพท์กับบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคแต่ละแห่ง เมื่อเดือนกันยายน 2540

จำนวนบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค จำแนกตามมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย	จำนวนประชากร
1. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	(36)
- สำนักหอสมุด	21
- ห้องสมุดคณะสังคมศาสตร์	2
- ห้องสมุดคณะศึกษาศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะวิจิตรศิลป์	1
- ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะเกษตรศาสตร์	2
- ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์	2
- ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะทันตแพทย์ศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะเทคนิคการแพทย์	1
- ห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์	1
2. มหาวิทยาลัยขอนแก่น	(44)
- สำนักวิทยบริการ	24
- ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะศึกษาศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะเกษตรศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์	2
- ห้องสมุดคณะทันตแพทย์ศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะเทคนิคการแพทย์	2
- ห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์	1

มหาวิทยาลัย	จำนวนประชากร
- ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์	5
- ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะสัตวแพทยศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะสาธารณสุขศาสตร์	1
- ห้องสมุดคณะเทคโนโลยี	1
- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	1
3. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	(11)
- หอสมุดจอห์น เอฟ เคเนดี้	11
4. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่	(11)
- หอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร	11
5. มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์	(16)
- หอสมุด พระราชวังสนามจันทร์	16
6. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	(13)
- สำนักวิทยบริการ	13
7. มหาวิทยาลัยแม่โจ้	(7)
- สำนักหอสมุดกลาง	7
8. มหาวิทยาลัยบูรพา	(8)
- สำนักหอสมุด	8
9. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	(8)
- สำนักวิทยบริการ	8

มหาวิทยาลัย	จำนวนประชากร
10. มหาวิทยาลัยนเรศวร	(7)
- สำนักหอสมุด	7
11. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	(9)
- ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา	9
รวม	**170**

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคเกี่ยวกับผลกระทบของระบบห้องสมุดอัตโนมัติต่อการทำงานของบรรณารักษ์ ในด้านคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง บทบาทในการให้บริการงานที่รับผิดชอบ และความพึงพอใจในการทำงาน โดยศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในเรื่องเกี่ยวกับผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากการนำระบบอัตโนมัติมาใช้ในการดำเนินงานของห้องสมุด ทั้งจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ ซึ่งเนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ (ภาคผนวก)

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ประสบการณ์ในการทำงานห้องสมุด โดยใช้คำถามแบบกำหนดคำตอบให้ และประเภทของงานที่รับผิดชอบ โดยใช้คำถามแบบกำหนดคำตอบให้ และแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุคำตอบ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับผลกระทบของระบบห้องสมุดอัตโนมัติต่อการทำงานของบรรณารักษ์ในด้านต่าง ๆ โดยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ตอนย่อย รวมจำนวนคำถามทั้งหมด 57 ข้อดังนี้

2.1 ผลกระทบของระบบห้องสมุดอัตโนมัติต่อการทำงานของบรรณารักษ์ ในด้านคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับบรรณารักษ์ในการทำงานในระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ได้แก่ ประสบการณ์ที่จำเป็นในการทำงาน มีคำถามจำนวน 6 ข้อ และทักษะและความรู้ต่าง ๆ มีคำถามจำนวน 15 ข้อ

2.2 ผลกระทบของระบบห้องสมุดอัตโนมัติต่อการทำงานของบรรณารักษ์ ในด้านบทบาทในการให้บริการ มีคำถามจำนวน 11 ข้อ

2.3 ผลกระทบของระบบห้องสมุดอัตโนมัติต่อการทำงานของบรรณารักษ์ ในด้านงานที่รับผิดชอบ มีคำถามจำนวน 8 ข้อ

ทั้งนี้คำถามทั้ง 3 ตอนดังกล่าว ในแต่ละข้อย่อยจะกำหนดข้อความหรือสถานการณ์ให้ และให้ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาข้อความหรือสถานการณ์ที่ให้นั้นตรงกับความคิดเห็นมากน้อยเพียงใด คำถามในส่วนนี้จะเป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) โดยมีระดับความคิดเห็น 5 ระดับคือ

มากที่สุด	หมายถึง	ความคิดเห็นตรงกับข้อความนั้นมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ความคิดเห็นตรงกับข้อความนั้นมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ความคิดเห็นตรงกับข้อความนั้นปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ความคิดเห็นตรงกับข้อความนั้นน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ความคิดเห็นตรงกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

การกำหนดระดับคะแนน ได้กำหนดระดับคะแนน ดังนี้

ระดับความคิดเห็นมากที่สุด	=	5
ระดับความคิดเห็นมาก	=	4
ระดับความคิดเห็นปานกลาง	=	3
ระดับความคิดเห็นน้อย	=	2
ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด	=	1

2.4 ผลกระทบของระบบห้องสมุดอัตโนมัติต่อการทำงานของบรรณารักษ์ ในด้านความพึงพอใจในการทำงาน มีคำถามจำนวน 23 ข้อ โดยในแต่ละข้อจะกำหนดสถานการณ์ให้ และให้ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่ามีความพึงพอใจต่อการทำงานในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ความพึงพอใจในการทำงานในด้าน ความสำเร็จในการทำงาน ความมั่นคงในการทำงาน ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ การได้รับการยอมรับนับถือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การบริหาร สภาพแวดล้อมในการทำงาน และค่าตอบแทน มากน้อยเพียงใด คำถามในส่วนนี้จะเป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) โดยมีระดับความพึงพอใจ 5 ระดับคือ

มากที่สุด หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
มาก หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
ปานกลาง หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
น้อย หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
น้อยที่สุด หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

การกำหนดระดับคะแนน ได้กำหนดระดับคะแนน ดังนี้

ระดับความพึงพอใจมากที่สุด = 5
ระดับความพึงพอใจมาก = 4
ระดับความพึงพอใจปานกลาง = 3
ระดับความพึงพอใจน้อย = 2
ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด = 1

ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของบรรณารักษ์ในเรื่องเกี่ยวกับการทำงานในระบบห้องสมุดอัตโนมัติ โดยใช้คำถามแบบปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบโดยเสรี

4. การทดสอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนกลาง ได้แก่ บรรณารักษ์สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 15 คน และบรรณารักษ์หอสมุดสาขา วังท่าพระ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 10 คน รวม 25 คน ในระหว่างวันที่ 1 กันยายน 2540 ถึงวันที่ 20 กันยายน 2540 เพื่อหาข้อบกพร่องของแบบสอบถาม หลังจากทดสอบแล้วพบว่าแบบสอบถามมีข้อบกพร่องดังนี้

ตอนที่ 1 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำงาน ผู้วิจัยได้กำหนดทางเลือกในส่วนนี้เป็น 5 ทางเลือกคือ

❍ น้อยกว่า 1 ปี
❍ 1-3 ปี
❍ 3-6 ปี
❍ 6-9 ปี
❍ 10 ปีขึ้นไป

ปรากฏว่าทางเลือกดังกล่าวมีความคาบเกี่ยวกันในบางช่วงเวลาทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความสับสน จึงได้แก้ไขทางเลือกใหม่ ดังนี้

❍ น้อยกว่า 1 ปี
❍ 1-3 ปี
❍ 4-6 ปี
❍ 7-9 ปี
❍ 10 ปีขึ้นไป

ดอนที่ 2 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับผลกระทบของระบบห้องสมุดอัตโนมัติต่อการทำงานของบรรณารักษ์ ในข้อ 2.2 ผลกระทบต่อบทบาทในการให้บริการ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อความในข้อที่ 3 ไว้ว่า บทบาทในการเข้าถึงสารนิเทศได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น จึงได้แก้ไขข้อความดังกล่าวเป็น บทบาทในการช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงสารนิเทศได้อย่างรวดเร็ว

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ให้กับบรรณารักษ์ทุกคนที่ปฏิบัติงานในหอสมุดกลาง และห้องสมุดคณะของมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค จำนวน 11 มหาวิทยาลัย รวมประชากรจำนวนทั้งสิ้น 170 คน โดยเริ่มแจกแบบสอบถามในวันที่ 27 ตุลาคม 2540 และกำหนดให้ส่งแบบสอบถามคืนภายในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2540 โดยในครั้งแรกได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 132 ฉบับ จึงได้ทวงถามไปยังผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืน ซึ่งในครั้งต่อมาได้รับแบบสอบถามคืนอีกจำนวน 4 ฉบับ รวมมีแบบสอบถามที่ได้รับคืนจำนวนทั้งสิ้น 136 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 80.00 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติทางสังคมศาสตร์ (Statistical Packages for the Social Sciences / Personal Computer Plus - SPSS/PC+) ซึ่งสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลแต่ละส่วนมีดังนี้

6.1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประสบการณ์ในการทำงานห้องสมุด และประเภทงานที่รับผิดชอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาค่าร้อยละ

6.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความพึงพอใจในการทำงานในด้านคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง ได้แก่ประสบการณ์ที่จำเป็นในการทำงาน และทักษะและความรู้ต่าง ๆ บทบาทในการให้บริการ งานที่รับผิดชอบ และความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งเป็นข้อมูลแบบมาตราประมาณค่า ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.3 เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลของค่าเฉลี่ยเพื่อทราบระดับความคิดเห็น และความพึงพอใจในการทำงานแล้ว จึงได้กำหนดการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.51-5.00	หมายถึง	ความคิดเห็น/ความพึงพอใจมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง	ความคิดเห็น/ความพึงพอใจมาก
2.51-3.50	หมายถึง	ความคิดเห็น/ความพึงพอใจปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง	ความคิดเห็น/ความพึงพอใจน้อย
1.00-1.50	หมายถึง	ความคิดเห็น/ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดตัวอักษรในการแปลความหมาย ดังนี้

มส	หมายถึง	มากที่สุด
ม	หมายถึง	มาก
ป	หมายถึง	ปานกลาง
น	หมายถึง	น้อย
นส	หมายถึง	น้อยที่สุด

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการคำนวณหาค่าทางสถิติแล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ได้ในรูปตารางและการบรรยายดังรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4